

Jeroen
Brouwers
*Datumloze
dagen*

Uitgeverij Atlas
Amsterdam/Antwerpen

Met dank aan Stichting Fonds voor de Letteren

© 2007 Jeroen Brouwers

Omslagontwerp & boekverzorging: Marjo Starink

Omslagillustratie: Foto van Howard Schatz
uit *Nude Body Nude* (HarperCollins)

© Howard Schatz and Beverly Ornstein 2000,
body art door Joanne Gair

Foto auteur: © Klaas Koppe

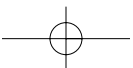
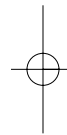
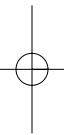
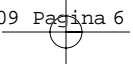
ISBN 978 90 450 0069 5

D/2007/0108/613

NUR 301

www.uitgeverijatlas.nl
www.jeroenbrouwers.be

II Samuel 18:33

De honderden dingen in je leven die je verkeerd hebt gedaan. Niet per se opzettelijk, het kan uit domheid, onhandigheid, onnadenkendheid zijn gebeurd, bij vergissing, uit lulligheid, zonder enige bedoeling.

Soms glipt een hatelijke herinnering daaraan opeens je hersens binnen, als een insluiper die een pianosnaar over je hoofd gooit en aanspant tegen je keel.

Bij zulke herinneringen heb ik de neiging heel hard een lang aangehouden schreeuw te slaken, om daarmee de tafere-len uit mijn hersens te blazen, zoals men in het voorjaar met semikanonschoten het knaaggedierte van zijn pas ingezaaide akker of het gevleugelde gajes uit de boomgaard met de jonge vruchten probeert te verjagen.

Eigenlijk bedoel ik niet eens de pijnlijke herinneringen zelf, maar de schaamte erover die ze oproepen. Hoe ouder je wordt, hoe meer schaamte.

Ik woon alleen, als een kluizenaar, in een wit huis in een gemengd bos van deels loof-, deels naaldbomen.

In de herfst, zoals nu, trekken de berken, de beuken, de eiken hun kleren en kleuren uit en poseren als potloodventers tussen het wintervaste groen van dennen en sparren, dat alleen wat roestig wordt. Hier moet, zoals nu inderdaad het geval is, dunne gloed van een afscheid nemende zon doorheen, die alles nog één keer aanraakt en een schaduw geeft.

Als men in de stad zijn huis uit loopt, is men op hetzelfde moment omringd door medestadbewoners en hun lawaai. Als ik mijn huis uit loop, ben ik in het bos, – ik kom er op mijn wandelingen zelden iemand tegen en ik hoor er precies hetzelfde als in mijn werkkamer: stilte, stilte. Hoor maar. Stilte die toch uit allerlei gerucht bestaat, maar dat eigen is aan het bos en deel uitmaakt van de stilte. Denk de vogeltjes weg, dat getierelier en wiekgeflapper, dat doffe getimmer van een specht tegen hout, verderop. Doe ook even of je het hysterische helikoptergelijke gegons niet hoort van langs je oren darrende bosinsecten, onderweg naar het ontbindende lijk van een konijn of egel. Dan is het niet stilte die je hoort, maar het ononderbroken geluidloze geeuwen van de dood:

Wat je in een ziekenhuis hoort als de patiënt overlijdt en alle toestellen waarmee hij met slangen en draden was verbonden, op hetzelfde moment abrupt zwijgen, ophouden met reutelen en snorkelen ter begeleiding van de curvenpatronen op de hem omringende monitorschermen die zijn ademhaling, hartslag, bloeddruk registreerden. De dan met een doffe zucht zich manifesterende stilte spat tegen de witte muren met de prikborden vol ansichtkaarten waarmee de dode ‘spoedige beterschap’ werd gewenst toen hij nog niet dood

was. Stilte die echo's van stilte veroorzaakt. *Doodse* stilte. Op het moment van sterven slaat op de monitoren de hele boel op tilt, op alle beeldvlakken schrompelen de levenscurven tegelijkertijd ineen tot lange horizontale rechte lijnen, die tot in eindeloosheid zouden blijven doorlopen als iemand van het ziekenhuispersoneel niet naast het hoofdeinde van het bed een tros stekkers uit de contactdoos trekt. Ten gevolge daarvan verdwijnt – plof! – het licht uit alle apparaten, de schermen worden zwart en lijken opeens op opengesperde muilen die gapen en stilte uitademen.

Dergelijke stilte heerst nooit in dit bos, – altijd ritselt er wel iets, kraakt er iets, valt er roffelend een pijnappel of eikel op het zandpad. Altijd fluistert, broemt, roept, zingt, schreeuwt er iets, beweegt er iets. De bladeren vallen met geluidjes als van knisperend papier. Het gaat waaien, zoals het waait in mijn hoofd, waar het ook nooit stil is, maar op een andere manier nooit stil dan in het bos.

Schaamte om alles wat verkeerd is gelopen. Hoe ouder je wordt, hoe almaar uitgestrekter je verleden, hoe meer het lijkt dat je leven uit een opeenvolging van faillissementen heeft bestaan. Niet uitsluitend faillissementen, niet alles is fout gegaan, maar toch.

Er zijn flaters die je bewust hebt begaan en met voorbedachten rade, terwijl je van tevoren had kunnen weten er een stommitieit mee te bedrijven. Het type blunder waarmee je je hele verdere leven geconfronteerd zult blijven, vergelijkbaar met een ziekte die steeds terugkomt en ongeneesbaar is. Als gedachten dááran je hersens binnenstormen, als gewapende bandieten met een nylonkous over hun hoofd, valt er niet tegenop te schreeuwen om de schaamte te overstemmen. Ter-

wijl je niettemin uit volle borst begint te loeien, sla je jezelf erbij met vlakke hand in het gezicht zoals je doet als een mug op je wang landt en zijn steeknaald in je boort, bonk je met de knokkels van je beide vuisten tegen je kop tot er sterren en bliksemstrepen achter je ogen voorbijschieten. Ik ga in mijn auto zitten, 's nachts, om urenlang over verlaten snelwegen te scheuren, langs zwarte industrieterreinen, in de zwarte ruimten daarachter vage lichtgloed boven zwarte steden. Word ik daar kalmer van? Het slurpende geluid van de banden over het asfalt maakt me slaperig. Ik ga dit bos in om de onrust uit mijn lijf te lopen, maar ik ken het hier te goed om mijn gedachten af te leiden, ik blijf lopen tot ik bekap ben en op de grond ga zitten of liggen als het daar niet te vochtig voor is. Proberen kalm te worden door alle bomen binnen mijn gezichtsveld te tellen, – dat zijn er in de herfst en winter meer dan zomers wanneer alles dik in de bladeren staat. Een, twee, drie, vier... Of alle paddenstoelen. Ik sloeg een dwarspad in, daarjuist, waar het rood van de paddenstoelenhoeden me als koorts in het gezicht sprong. Tientallen, een paar honderd, het pad was ermee bedekt als met een enkele centimeters boven de aarde zwevende looper. Met iedere stap veroorzaakte ik daar een gat in, doordat ik telkens paddenstoelen omschopte en plattrapte. Aan het einde keek ik om en zag ik mijn voetsporen in al dat rood, al die schakeringen rood, – karmijn, vermiljoen, koraal, bordeaux, amarant, granaat... en daarin om de halve meter de verwoestingen die ik er met mijn voetstappen in had aangericht als een museumvandaal die met een mes of bijtend vocht het Rembrandtrood van het Joodse bruidje te lijf is gegaan. Mijn ogen werden warm, in de troebelte van mijn blik werd het rode bospad vloeibaar, het veranderde in

een stroompje waarin alle tinten rood tot één rood samenvloeiden.

Door een paar keer je ogen dicht te knijpen verdring je je tranen. Wat moet ik met tranen?

Een kabbelend riviertje van bloed, de beschadigingen die mijn schoenen in het rood hadden achtergelaten stroomden ermee vol en werden weer onzichtbaar. Toen ik ophield met mijn ogen dicht te knijpen, zo krachtig dat het gonsde in mijn oren, en ik nog eens keek, was er van kabbelen en stromen geen sprake: al het rood was gestold als tot kaarsvet, al het rood bestond uit geronnen bloed.

Wat moet ik met tranen? Waarom tel ik boomstammen?

Ik was drieëntwintig, nu zo'n slordige veertig jaar terug, toen ik trouwde. Over flaters en stommititeiten gesproken. Met Mirjam, ook drieëntwintig, – een aardige vrouw, aan haar heeft het niet gelegen. Het lag aan mij. Ik voelde me in dat huwelijk meteen, tijdens de zogenaamde wittebroodsdagen al, die we doorbrachten in een stacaravannetje aan een strand in Zeeland, als een rat in de val, zeg maar gewoon opgesloten in zo'n lullige kampeerdoos, de aanblik biedend van een ei met boerenbontgordijntjes in de buurt van Domburg. De naam van het stadje zegt het al: klemtoon op dom. Het regende al die tijd. In dat krappe ding, waar je amper rechtop kon staan en ook verder je kont zowat niet kon keren, zat ik met trommelende vingers aan het ovale raampje. De grauwe zee onder nog grauwere lucht, geen mens, geen hond, geen paard op het strand, alleen een uit elkaar gewaaide verregende krant die

omhoog wilde in de stuwende zeebries, maar door het neerkletterende water aan de grond werd gehouden. Als die krant, zo voelde ik me. Welke datum droeg die krant? Dat ik me dat afvroeg, weet ik nog: ik had het gevoel of mijn leven datumloos was geworden en dit verder altijd zou blijven, het gevoel dat de tijd blanco langs mij heen voorbijjoeg en ik een onbestaan leidde. Ook ik verlangde weg te vliegen zoals die krant, terwijl ik mezelf had vastgeketend aan een massieve toestand. Het lag niet aan Mirjam, het geduld en het begrip in persoon, ze was heus een lieve vrouw en ik hield ook wel van haar, in het begin, maar ik had afgrijselijke visioenen waarvan mijn adem stremde en ik het koud kreeg tot in mijn ziel, dat zij en ik door met elkaar te trouwen in een monster waren veranderd, zoals ik er jaren terug een had gezien in het geheime rariteitenkabinet van een medische faculteit. Een menselijk lichaam uit het middenrif waarvan een ander menselijk parasietlichaam zich had ontwikkeld, dat niet viel weg te snijden zonder doodsgevaar voor het lichaam waar het uit tevoorschijn was gebarsten. Ook daar tentoongesteld: een siamees monstergedrocht, twee lichamen, bij de lendenen aan elkaar vastzittend, een mannelijk, een vrouwelijk lichaam, zich voortbewegend op drie benen, voorgoed *voorgoed* in goede en in kwade dagen met elkaar verbonden en aan elkaar overgeleverd, waarna zelfs de dood hen niet zou scheiden. Tegen het glas van de vitrine waarin deze lichaamsconstellatie naakt en *glimlachend* al langer dan een eeuw te kijk zit, bevond zich een tekstje: het gaf te lezen dat de vrouwelijke helft op haar zeventiende op geheel natuurlijke wijze een welgeschapen zoon had gebarst, de vrucht van de berendompteur in het circus waarin ook deze met elkaar vergroeide tweeling werkte, ge-

lijktijdig was de hij-helft verliefd op de echtgenote van de dompteur, die als het zo uitkwam op haar beurt bij de dubbelpersoon op de strozak schoof, ter attentie van het lichaamsgedeelte met het mannelijke attribuut. Stel het je allemaal maar even voor! Er zou een musical van kunnen worden gekookt.

Aan Mirjam vastgekleefd met het gluton van het huwelijk, aan haar vastgeklonken met onzichtbare, alleen door brute kracht te verbreken maatschappelijke kettingen. Mirjam die zelf nog een kind was, een volwassen kind, net als ik. Waarom waren we in godsnaam getrouwd? Met 'we' bedoel ik in feite hoofdzakelijk mezelf. Waarom was ik in godsnaam getrouwd? Een stommiteit waarvoor ik werd bestraft met de visioenen die ik daareven schilderde. Er uit alle macht bij schreeuwen tot de aders in je hals en langs je slapen ervan opzwellen, als tot strengen blauwe wol, kon er niet bij in praktijk worden gebracht in het driekamerflatje waar we waren gaan wonen. De burens reageerden erop door zo driftig tegen hun kant van het éénsteens scheidsmuurtje te bonken dat de klok die er aan onze kant tegenaan hing bleef stilstaan. Ze stootten met een bezemsteel tegen het plafond, onze vloer. Ze belden op: of er iemand werd vermoord? Ik kon mijn onrust niet de baas, mijn ongedurigheid, onbehagen, onvrede, alles wat begint met on. Mirjam werd er stil en verdrietig van, wat mij dan boven op alles óók nog met schuld- en lulligheidsgevoelens overlaadde. Al na een half jaar huwelijk stelde ik voor om te scheiden. Ziedaar de brute kracht. Daar kwamen tranen van en nu begon *zij* te schreeuwen. Ben jij soms gèk of zo? Ze had zich getrouwd zijn en alles zo heel anders voorgesteld. Niet zo... zo... Ze kreeg het niet gezegd van het bitter

huilen, dat haar terugmetamorfoseerde tot het meisje dat ze niet zo lang tevoren nog was geweest. Het waren niet in de eerste plaats de overduidelijke tekenen van haar verdriet: dat huilen met vertrokken mond, waarvan haar wangen op die van een cavia begonnen te lijken, die mij van mijn stuk brachten – huil nu niet, alsjeblieft, huil nu niet! Veeleer bestond het ultrazielige voor mij uit het nagelschaartje dat ze bij die gelegenheid in haar hand hield, haar duim en wijsvinger door de ogen van dat onnozele schaatje met de omhooggebogen punten. En uit haar oren, die een beetje van haar hoofd af staan. Dat daar de zon doorheen scheen.

Ik vluchtte het huis uit, zoals vaak, om doelloos door de straten te banjeren, de onrust uit mijn lijf. Een auto bezat ik toen nog niet. Eindpunt was doorgaans het stoffige parkje in een ander stadsgedeelte, waar ik op een bankje kon uithijgen. Piekeren. Piekeren. Het lag niet aan Mirjam. Lag het aan mij? Wát was er dan mis met mij? Het besef dat ik niet meer mezelf toebehoorde.

Mirjam werkte bij de administratie van een architectenbureau. Priegelen met cijfertjes, zoals zij het noemde. Ik studeerde toen nog. Nederlands. En had een baantje als corrector bij een huis-aan-huisadvertentiekraantje dat twee keer in de week verscheen. Priegelen met lettertjes. Kon ik in plaats van teksten mezelf maar corrigeren.

Zou het niet beter met ons gaan, zei Mirjam op een avond na de zwijgend genoten Iglo-prak, zeven minuten in de oven en smullen maar! – beter met ons gaan, zei ze, met ons huwelijk, zei ze, als we... als we...

De burens moesten nodig hun beklag doen over ons. Aan weerskanten naast ons, boven ons, beneden ons kinderge-

schreeuw, stemmen, deuren, stromend water, televisie, honden, voetstappen. Beneden ergens draaide iemand de volumeknop van zijn versterker volop open, zodat het gedaver van slagwerk en bassen, omineus klinkend als doem! doem! doem!, door alle muren, plafonds en vloeren heen tegen onze voetzolen sloeg. Dit was het geluidendecor, dit was de sfeer en Mirjam had juist het dekseltje verwijderd van het bekertje ijs met stukjes aardbei waar ze dol op was, ook uit de diepvries, toen ze dat zei. Of ons huwelijk niet zou worden verrijkt en vervolledigd...

Die woorden gebruikte ze, ze had erover nagedacht.

Als er een kindje zou komen. Als wij een kindje zouden krijgen, zei ze. Met enige stemnadruk om boven het pandemonium uit duidelijk verstaanbaar te zijn.

Of ik een klap in mijn nek kreeg. Een paar seconden werd het grauw achter mijn ogen en alle geluiden vielen weg, terwijl Mirjam, kennelijk opgelucht omdat ze het misschien na maanden wikken en wegen eindelijk ter tafel had durven brengen, aan haar dessertje begon.

Nu was ik het die tegen zijn voorhoofd tikte. Was ze wel goed bij haar hoofd? Een kindje! Ik wil geen kind, zei ik, ook met stemnadruk. Waar haalde ze dat onzalige denkbeeld opeens vandaan? Voordat we trouwden hebben we dat toch uit-en-ter-na besproken: ik wil géén kind, en jij hoefde ook niet per se een kind, ik hóór het je nog zeggen. We hebben immers genoeg aan elkáár, ik hóór het je nog zeggen.

Mijn handen beefden, ik kon ze niet meer stil krijgen.

Dan maken we van het studeerkamertje de babykamer. Jij kan toch net zo goed hier studeren, aan de eettafel? Dan zetten we het glazendeurenkastje daar en de bank meer naar het raam...